

Лариса Володимирівна Гарбар,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
відділу фондів рукописної спадщини Інституту рукопису,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
(Київ, Україна)
ORCID 0000-0001-9733-2682
e-mail: garbarlv@ukr.net

АРХІВНА СПАДЩИНА ІВАНА КРИП'ЯКЕВИЧА У ФОНДАХ ІНСТИТУТУ РУКОПISУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Мета роботи: репрезентація складу та змісту документів архівної спадщини вченого та організатора науки Івана Петровича Крип'якевича (1886–1967), що є складовою різних фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні історико-типологічного, історико-хронологічного, історико-системного методів. Зазначений методологічний підхід дозволяє визначити видовий склад документів І. П. Крип'якевича в архівних фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та їхній інформаційний потенціал для відображення наукової біографії вченого. **Наукова новизна** дослідження полягає у введенні до наукового обігу

архівних документів, що доповнюють відомості про життя, діяльність і творчість академіка І. П. Крип'якевича, а також про родину вченого. **Висновки.** У статті надано характеристику складу та змісту розпорошених серед різних фондів документів академіка І. П. Крип'якевича, які умовно систематизовані нами за тематично-видовим принципом у такі групи: наукові праці вченого (статті та рецензії); листування, зокрема листи І. П. Крип'якевича до керівника Постійної комісії для складання біографічного словника діячів України М. М. Могилянського за 1927–1929 роки, а також листи до С. І. Маслова, П. М. Попова, М. Ю. Брайчевського та ін.; автобіографічні документи й документи щодо діяльності вченого на посаді

завідуючого відділом стародруків Бібліотеки Академії наук УРСР в 1947–1948 роках. Також визначено інформаційний потенціал документів наукового спадку вченого для дослідження питань становлення та розвитку низ-

ки допоміжних історичних дисциплін й історії вивчення української науки.

Ключові слова: Іван Петрович Крип'якевич, Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, архівна спадщина.

Актуальність теми дослідження. У 2021 році відзначалося 135-ліття від дня народження академіка АН УРСР, дійсного члена НТШ та Науково-дослідної кафедри історії України ВУАН, доктора філософських та історичних наук, історика-медієвіста, краєзнавця, книго- і бібліотекознавця, археографа й педагога Івана Петровича Крип'якевича (псевд.: Vialor, Іван Холмський, Іван Петренко; 25.06.1886, Львів Королівства Галичини і Володимирії Австро-Угорської імп. – 21.06.1967, Львів).

Актуальність комплексної реконструкції архівної спадщини І. П. Крип'якевича, що відклалася протягом минулого століття у складі різних фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, обумовлена необхідністю ознайомлення широкого наукового та громадського загалу з новими документальними свідченнями, які поглиблюють знання про вченого та його оточення.

Аналіз досліджень і публікацій. Висвітлення окремих аспектів багатогранної діяльності І. П. Крип'якевича знайшло відображення в численних дослідженнях, публікаціях документів та наукових студіях на пошану вченого. На особливу увагу заслуговують дописи в періодичних виданнях, ґрунтовні передмови до видань праць академіка, підготовлені Я. Ісаєвичем, Я. Дашкевичем, Л. Винаром, О. Пріцаком, Р. Крип'якевичем, В. Грабовецьким, Ю. Сливкою. Докладний аналіз історіографії життя та наукової спадщини І. Крип'якевича був здійснений І. Заболотною [1]. Діяльність ученого на посаді завідуючого відділом стародруків Бібліотеки АН УРСР охарактеризована Г. Ковальчук [3].

Мета дослідження полягає в ознайомленні наукової громадськості з документами вченого та про нього, що відклалися в архівних фондах Інституту рукопису НБУВ.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до огляду документів І. П. Крип'якевича з фондів ІР НБУВ, нагадаємо основні віхи його біографії.

Іван Петрович Крип'якевич походив з давнього священницького роду. Його батько – о. Петро Франц Крип'якевич (1857–1914), священник Української греко-католицької церкви, доктор богослов'я та письменник. Мати – Олена Заткалик, донька о. Людвика Заткалика, пароха Голі на Підляшші, та Софії (у дівочтві Шулякевич); останні роки провела поруч із сином в Одесі.

Петро Франц Крип'якевич у рік народження сина Івана – катехит школи св. Антонія та вікарій при Соборі Св. Юра у Львові. Один із близьких до митрополита Андрея Шептицького служителів Церкви. Обом своїм синам прищепив любов та шану до сімейних традицій, потяг до наукової роботи та вивчення історії рідного краю.

Початкову освіту Іван, як і молодший за нього на рік брат Лев, отримував удома, коли родина на чотири роки переїхала за місцем служіння батька – до села Великі Гнилиці Збаразького повіту на Тернопіллі. У 1895–1896 роках Іван навчався у Львові, в польській школі Марії-Магдалини, де українською мовою викладали лише Закон Божий.

За часів навчання в IV Львівській гімназії (1896–1904) добре оволодів німецькою, латинською, грецькою та польською мовами. Навчаючись у VI класі, познайомився з бібліотекарем НТШ Михайлом Павликом, який відкрив для Івана світ української наукової книги.

Засадничими для свідомості юнака та формування його світогляду стали статті І. Я. Франка, видрукувані в «Записках НТШ». Саме тоді Іван твердо вирішує присвятити себе вивченню історії України, щоб бути корисним своєму народові. Листовно він звертається до М. С. Грушевського із запитаннями, як учитися історії та підготуватися до вступу в університет. Голова НТШ порадив прочитати низку книжок та запросив взяти участь в їхньому обговоренні у стінах Товариства.

У 1904 році, по закінченні гімназії, Іван Крип'якевич відвідує вакаційні наукові українознавчі курси, організовані у Львові влітку того ж року Товариством прихильників української науки, літератури і штуки. Фундаторами Товариства, створеного для проведення різноманітних освітніх заходів, стали Іван Франко, Михайло Грушевський, Володимир Гнатюк та Іван Труш. Більшість викладачів курсів були членами НТШ, у тому числі Михайло Грушевський (історія України), Іван Франко (література), Федір Вовк (археологія), Іван Раковський (антропологія),

Микола Ганкевич (історія революційних рухів у Західній Європі), Степан Рудницький (географія України) та ін. Курси стали майданчиком для формування майбутньої наукової спільноти: серед 135 слухачів курсів були, зокрема, й спадкоємці відомих українських діячів – Левко Чикаленко, Володимир і Дмитро Дорошенки, Настя Грінченко.

Навчаючись у групі історії та географії філософського факультету Університету ім. цесаря Франца I у Львові, Іван Крип'якевич прослухав лекції з історії – Людвіка Фінкеля (1858–1930), Броніслава Дембінського (1858–1939), Шимона Ашкеназі (1865/1866–1935), Станіслава Закшевського (1873–1936), Михайла Грушевського (1866–1934); з української літератури – Кирила Студинського (1868–1941) та Олександра Колесси (1867–1945); з психології – Казімежа Твардовського (1866–1938); з українського мистецтва – Яна Болоз-Антоневича (1858–1922).

«Чотири роки університету дали мені багато фактичного знання з різних ділянок науки. Не було системи обов'язкових курсів, і самому треба було проходити з підручників цілість матеріалу до іспиту. Але студенти добували глибокі знання деяких епох, і це давало нам ключ до розуміння історичних явищ. Не було в університеті одної історичної школи, але різnorodність поглядів дозволяла більш талановитим студентам творити собі власний світогляд», – напише І. Крип'якевич у своїх спогадах у 1946 році [2].

У листопаді 1911 року вчений захистив дисертацію «Козаччина і Баторієві вольності» та отримав ступінь доктора філософії з групи історичних наук.

Ще за часів студентства Іван Петрович став членом НТШ, відвідував засідання Історично-філологічної та Історичної секцій, де «обидва видатні учені [М. Грушевський та І. Франко. – Л. Г.] нічим не виявляли своєї переваги і терпляче слухали початківців, у всьому їм допомагали, справляли їх роботи» [2]. Також за дорученням Археографічної комісії НТШ досліджував документи з історії козацтва в архівосховищах Кракова, Варшави і Москви. Так, у 1907 році, студіюючи у Кракові архіви Академії наук, Ягеллонського університету та Бібліотеки Чарторийських, віднайшов листи Михайла Дорошенка, універсал Стефана Баторія та інші документи часів Хмельниччини. У 1910-му опрацював

документи архівів Красінських, Замойських, Пшездзєцьких в університетській бібліотеці у Варшаві, міністерств юстиції та закордонних справ і Румянцевського музею в Москві.

«Особливе значення для мого розвитку як історика мав М. С. Грушевський. Низького зросту, з бородою, в окулярах. Він був тоді привітною людиною, з деяким скептичним гумором, прихильний до молоді <...> Не знав я другої людини, яка мала б таке велике знання джерел і літератури історії України – від передісторії до XIX ст. Він щедро давав студентам потрібні бібліографічні довідки. Особливо цінне було те, що він заохочував студентів публікувати свої роботи, матеріали і рецензії і давав їм місце в записках НТШ, які редагував. Все те було гонороване досить високо і притягувало студентів до роботи» [2].

Іван Петрович усе життя був беззастережно відданим прихильником М. С. Грушевського. У 1935 році побачила світ його книга «Михайло Грушевський. Життя й діяльність», що стала виявом глибокої пошани і вдячності автора до свого Вчителя.

Період навчання Івана Крип'якевича в університеті співпав з піднесенням суспільно-політичного руху. В ці роки формується його світоглядна позиція: юнак із захопленням відвідує збори студентського товариства «Академічна громада», де слухає гострі промови Ярослава Веселовського, Михайла Лозинського, Миколи Цеглинського, бере участь у демонстраціях свідомо налаштованої молоді за український університет, мріє про визволення свого народу з-під ярма царату, про широкий розвиток національної культури.

Певний період Іван Крип'якевич завідує бібліотекою «Академічної громади», організовує просвітній гурток для роботи на селі. Водночас стає членом Товариства «Просвіта» та секретарем «Організації для університетських справ», яка опікувалася захистом прав української молоді, зокрема права на вживання у стінах університету української мови. У січні 1907 року його, разом з багатьма іншими студентами, заарештовують за участь в акції з вивішування українського жовто-блакитного прапора у вікні університету. Тоді студентів після триденного голодування у в'язниці на вимогу політичних організацій було відпущено.

Близькими товаришами та приятелями Івана Крип'якевича в ці роки були Василь Панейко (1883–1956), Осип Назарук (1883–1940), Ярослав

Веселовський (1881–1917), Мирослав Січінський (1887–1979), Федір Замора (?–1937), Володимир Левицький (1872–1956), Микола Цеглинський (1883–1956), Омелян Рев'юк (1887–1972), Юліан Балицький (1885–1916). Разом з останнім Іван у 1912 році став ініціатором збирання коштів на відкриття в центрі полонізованого Львова української школи ім. Короля Данила.

В екстремальних умовах воєнної доби І. П. Крип'якевич як керівник Бюро культурної помочі для українського населення Союзу Визволення України в окупованих військами австро-угорської армії областях Холмщини та Волині, у співпраці із Загальною Українською Радою, активно провадив заходи щодо організації українських шкіл та шкільних бібліотек і залучення до роботи в них свідомих українських учителів. Для українських січових стрільців, яких скеровували в 1916 році до австрійських окружних команд, Іван Петрович розробив спеціальну анкету щодо здійснення культурно-освітньої праці. Підготовлені ним та іншими діячами СБУ стрільці виступали перед населенням, поширювали книжки та газети, брали участь у фундації навчальних закладів. Так, спільними зусиллями на Волині було відкрито близько сорока українських шкіл, що мало значний вплив на піднесення національної свідомості населення та його подальшої участі у визвольних змаганнях у загальноукраїнському масштабі.

Під час Другої світової війни Іван Петрович був одним з головних організаторів українського наукового життя, «зв'язковим» між українськими науковими колами Галичини та Києва, зокрема він укладав та пропонував для обговорення плани майбутніх тем історичних досліджень, заходи щодо організації інститутів та відновлення роботи Української Академії наук. Займаючись редагуванням наукових праць в «Українському видавництві» під керівництвом В. Кубійовича, заохочував київських істориків надсилати свої дослідження для публікації їх у Львові.

Велику частку свого життя Крип'якевич присвятив науково-педагогічній діяльності, працюючи, зокрема: учителем гімназії (Рогатин, жовтень 1909 р. – серпень 1910 р.); бібліотекарем НТШ у Львові (вересень 1910 р. – серпень 1912 р.); приват-доцентом Українського державного університету (Кам'янець-Подільський, 1918–1919); викладачем

курсу історії Української держави XVII–XVIII ст. та історіографії, секретарем сенату, керівником семінару Українського таємного університету (Львів, 1922–1923); викладачем історії Філії Академічної [української] (Львів, вересень 1912 р. – серпень 1925 р.), I [польської] (Львів, серпень 1925 р. – вересень 1927 р.), XII [польської] (Львів, вересень 1927 р. – лютий 1928 р.), [польської] (Вонгровець, Польща, лютий 1928 р. – вересень 1929 р.), [польської] (Жовква, вересень 1929 р. – листопад 1934 р.), II ім. Шайнохи [польської] (Львів, листопад 1934 р. – липень 1937 р.), XI ім. Снядецьких [польської] (Львів, липень 1937 р. – вересень 1939 р.), I [української] (Львів, вересень–жовтень 1939 р.) гімназій; редактором видань «Дзвінок» (1912–1914), «Ілюстрована Україна» (1913–1914), «Історичний вісник» (1923), «Записки НТШ: праці історично-філософської секції» (1924–1937); співробітником журналу «Політика» (1925–1926); викладачем історії України Богословської академії у Львові (1934–1939); професором, завідуючим кафедрою історії України, деканом історичного факультету Львівського університету ім. І. Я. Франка (жовтень 1939 р. – червень 1941 р., 1944–1946), одночасно – завідуючим Львівського відділення Інституту історії АН УРСР (1940–1941, 1944–1946); редактором «Українського видавництва» (Львів, лютий 1942 р. – липень 1944 р.); старшим науковим співробітником Інституту історії АН УРСР (1946–1948); одночасно – завідуючим відділом стародруків Бібліотеки АН УРСР (24 березня 1947 р. – 4 березня 1948 р.); старшим науковим співробітником Українського державного музею етнографії та художнього промислу АН УРСР (Львів, 1948–1950); завідуючим відділом історії України (1951–1952, 1953–1959), директором (1953–1962) Інституту суспільних наук АН УРСР (Львів).

В Інституті рукопису НБУВ документи Івана Петровича Крип'якевича відклалися в низці фондів, зокрема таких: III (Листування), X (Архів УАН/ВУАН), 33 (Особовий фонд Маслової Сергій Івановича), 284 (Особовий фонд Суровцевої Надії Віталіївни), 285 (Особовий фонд Попова Павла Миколайовича), 320 (Особовий фонд Брайчевського Михайла Юліановича) та деяких інших. За складом архівну спадщину вченого в ІР НБУВ нами умовно поділено на автобіографічні документи (особова справа І. П. Крип'якевича), документи науково-організаційної

діяльності (плани, звіти), документи творчої та наукової діяльності (статті, рецензії), епістолярій (офіційний, службовий та приватний), дарчі написи на друкованих виданнях тощо. Загальний обсяг документального комплексу І. П. Крип'якевича в ІР НБУВ складає 64 од. зб. За даними Г. І. Ковальчук, документи академіка потрапили до фондів відділу рукописів (нині – ІР НБУВ) з його робочого кабінету після звільнення вченого з посади керівника відділу стародруків разом з директором Бібліотеки Ю. О. Меженком, коли Іван Петрович був укотре звинувачений в українському націоналізмі [3].

У 2003 році в Архіві НБУВ було виявлено та виділено в окрему одиницю зберігання особову справу академіка І. П. Крип'якевича, який, обіймаючи посаду старшого наукового співробітника Інституту історії АН УРСР (1946–1948), від 24 березня 1947 року до 4 березня 1948 року працював за сумісництвом, неповний робочий день, на посаді завідуючого відділом стародруків Бібліотеки АН УРСР (нині – НБУВ) [4]. Це важливе документальне джерело складається з виписок з наказів по Бібліотеці АН УРСР про прийняття та звільнення з роботи, власноручних заяв вченого з резолюціями Ю. О. Меженка, автобіографії, особового листка з обліку кадрів з переліком попередніх посад, які обіймав Іван Петрович у різних освітніх та наукових закладах Рогатина, Жовкви, Львова й Києва в 1909–1946 роках.

У звіті відділу рукописів за друге півріччя 1944 року міститься інформація про стан Бібліотеки та її співробітників після деокупації Києва: найбільше постраждали «від хазяйнування німецьких загарбників» відділи рукописів та стародруків, в яких було зруйновано бібліотечне обладнання, а власне документи – засипано розбитим віконним склом та забруднено пилом. Через брак опалення в зимовий період опрацювання фондів усіх відділів проводилося в одному, загальному для всієї Бібліотеки, приміщенні [5, арк. 33–37]. Одержували працівники в той рік хлібні картки за нормою 400 г на день [5, арк. 15], і це виконуючи, окрім наукової та науково-методичної, виснажливу фізичну роботу з відбудови розореного господарства Бібліотеки, облаштування та прибирання неопалюваних незаскленних приміщень, переміщення книжок, а ще й розчищення зруйнованого Хрещатика.

Згідно з тематичним планом наукової роботи Бібліотеки АН УРСР на 1947 рік, Ю. О. Меженком було заплановано – до 1950 року – складання «Каталогу інкунабул і палеотипів Бібліотеки АН» [6, арк. 7]. Можемо припустити, що саме для виконання цього задуму й був запрошений на посаду керівника відділу стародруків І. П. Крип'якевич.

У 1947 році фонд відділу стародруків нараховував близько 300 тисяч книг XV–XIX ст. (серед них інкунабули, палеотипи, альди, етьєни, плантени, ельзевіри та ін.). Після перевезення найбільш цінних раритетів з Подільської філії Бібліотеки відділ під керівництвом І. П. Крип'якевича 1 квітня 1947 року відкрився для читачів. Отож паралельно з обслуговуванням здійснювались упорядкування та інвентаризація розпорошених війною фондів, укладання каталогів, екскурсії, підготовка та проведення виставок.

Науково-бібліографічна робота відділу стародруків у 1947 році виконувалася за такими темами: «Бібліографія київських друків XVI–XVII ст.» (І. П. Крип'якевич), «Каталог ельзевірів» (А. А. Карамішев), «До питання про перше видання “Путешествия из Петербурга в Москву” Радіщева» (О. О. Радзімовський), «Оздоба книг київського друку XVII–XVIII ст.» (О. К. Захвалинський). На наукових засіданнях цього періоду було заслухано доповіді А. А. Карамішева «Москва в ельзевірах XVII ст.», І. П. Крип'якевича «Початки київського друкарства», М. З. Суслопарова «Про видання Євангелія Віленського друку кінця XVI ст.» [7, арк. 60–60 зв.].

Згідно з планом роботи відділу на 1948 рік, Іваном Петровичем передбачалися продовження низки наукових досліджень, зокрема за темами «Бібліографія провінціальних друків XVI–XVII ст.» (І. П. Крип'якевич), «Оздоба книг київського друку XVII–XVIII ст.» (О. К. Захвалинський), а також підготовка нових – «Огляд історії київських бібліотек першої половини XIX ст.» (О. О. Радзімовський) та «Опис видань славетних друкарів» (А. А. Карамішев) [8, арк. 35–36].

Серед документів щодо наукової діяльності І. П. Крип'якевича, які зберігаються у фондах ІР НБУВ, – витяг із протоколу № 9 засідання Президії АН УРСР від 4 квітня 1947 року, на якому було заслухано доповідь віце-президента АН УРСР О. І. Білецького «Науковий збірник Бібліотеки

АН УРСР. № 1» (Київ: Видавництво АН УРСР, 1946). Рішенням Президії АН УРСР видрукований збірник був заборонений через наявність у ньому «політичних помилок» та «буржуазно-націоналістичних концепцій» у статтях, зокрема, Ю. О. Меженка («Бібліографія української книги, її завдання, методи її створення»), І. П. Крип'якевича («Чергові досліді над діяльністю Івана Федорова») та М. З. Суслопарова [6, арк. 10]. Збереглася в Архіві НБУВ також копія «Докладной записки о научном сборнике библиотеки Академии наук УССР» на ім'я секретаря ЦК КП(б)У Л. Кагановича, підписана К. Литвином та І. Золотоверхим [10, арк. 10–12]. Документ важливий тим, що зберіг до нашого часу бодай кілька рядків зі знищеної статті І. П. Крип'якевича: *«Коли вдалося б довести належність Федорова до гуртка Курбського, можна б говорити про спільну культурну діяльність російських емігрантів на Західній Україні. Тоді постать Федорова піднялась би на вищий рівень»* [10, арк. 11].

Науковий доробок академіка І. П. Крип'якевича 1920–1930-х років в ІР НБУВ представлений рукописами 13-ти статей: «“Вольный порт” в Старім Бихові 1657 р.» [11], «Раймунд Фрідріх Кайндль» [12], «Полуднева Україна в часи Богдана Хмельницького» [13], «Адміністративний поділ України за гетьманства Богдана Хмельницького» [14], «Остафій (Остаматенко) – український посол в Туреччині 1670-их рр.» [15], «Вірша на пошану Богдана Хмельницького» [16], «Голод на Україні XVI–XVII ст.» [17], «Данило Олівеберг де Грекані – дипломат часів Хмельниччини» [18], «З наукового руху в Галичині» [19], «Палеоліт в Галичині» [20], «Селянські “дорогові” розрухи в Галичині» [21], «Територіальний поділ Забужжя XVI–XVII ст.» [22], «Найдавніші папірні на Україні XVI ст.» [23], а також низкою рецензій: «Wotciech Heinosz, Jus Ruthenicales» [24], «Jaroslaw Pasternak. Ruske Karpaty v archeologii» [25], «Kazimierz Tyszkowski. Poselstwo Lwa Sapiehy w Moskwie 1600 r.» [26], «Причинки до словника українських граверів» [на працю П. М. Попова «Матеріали до словника українських граверів»] [27]. Інформативним для дослідників стародруків є авторизований машинопис на 62-х аркушах – «Київські друки XVII–XVIII ст. Тимчасовий реєстр» [28].

У фондї Х «Архів УАН/ВУАН» відклалися 13 листів І. П. Крип'якевича до керівника Постійної комісії для складання біографічного слов-

ника діячів України ВУАН М. М. Могилянського [29]. Цей епістолярний комплекс поглиблює певні факти з біографії Івана Петровича і, так би мовити, «олюднює» не досить відомі події з історії України.

Так, у дописах І. П. Крип'якевича до М. М. Могилянського містяться відомості щодо його співпраці з Комісією, зокрема про те, що з 1 листопада 1927 року Крип'якевича було обрано її постійним науковим співробітником. Учений узяв на себе редагування біографій діячів з Галичини, Холмщини, Підляшшя, Західної Волині, Полісся і Буковини, а також збирання біографій польських діячів з усіх українських етнічних земель [30]. До липня 1929 року ним було підготовлено і надіслано до Біографічної комісії 284 біографічні довідки [31].

Ідеться в цьому листуванні і про те, як наприкінці 1928 року на запрошення Історичної секції ВУАН Крип'якевич мав приїхати до Києва, щоб узяти участь у наукових нарадах декількох комісій: Археографічної, Степової України та Біографічного словника діячів України [32]. Та плани вченого були порушені містечковою громадянською війною у Львові, спричиненою масштабним відзначенням 10-літнього ювілею Проголошення Західно-Української Народної Республіки, так званого «Листопадового чину» – однієї з найблискучіших воєнно-політичних операцій та найсвітлішої дати українського державотворення у ХХ столітті. Тоді, 1 листопада 1928 року, сутички місцевої 10-тисячної української громадськості з кінною польською жандармерією переросли в перестрілки та погроми українських культурно-освітніх та господарських товариств, а в подальшому й гоніння на освітян-українців. 12 грудня 1928 року у своєму листі до М. М. Могилянського Іван Петрович повідомляє: *«мав неприємності у зв'язку з Львовськими листопадowymi подіями – коштувало мені це доволі часу й втрати енергії»* [33], а в листі від 7 січня 1929 року продовжує: *«На жаль, мої особисті відносини складаються тепер погано: я є державним учителем, і міністерство освіти перенесло мене із-за «листопадowych» подій далеко на захід, в Познаницьну, – се для мене матеріальна і моральна руїна. Роблю різні заходи, щоб якось з цієї халепи добутися, – як що не поведеться, прийдеться на довгий час кинути і роботу для Вас і всяку наукову роботу»* [34]. Лише навесні 1929 року І. П. Крип'якевич зміг відвідати Київ та поспілкуватися наживо з місцевою науковою громадою [35].

Спогади І. П. Крип'якевича, опубліковані в 2001 році у львівському збірнику наукових праць «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність», доповнюють відомості стосовно його візиту до Києва. З них дізнаємося, що М. С. Грушевський у той час мав намір рекомендувати свого учня на академіка ВУАН, але розпочаті владою репресії проти науковців, зокрема процес над Спілкою визволення України, стали цьому на заваді [2].

Цікаві подробиці, пов'язані з персональною колекцією «Albanica», повідомляв учений у листі від 15 березня 1960 року до відомого книгознавця та першого українського літературознавця-албаніста Павла Миколайовича Попова, зокрема про те, що брат його рідної бабусі – Франц Мальчинський був римо-католицьким албанським єпископом в Алессіо в 1880–1890 роках, а батько самого Івана Петровича – *«Петро Франц Крип'якевич, священик, пізніше учитель гімназії у Львові, їздив відвідувати свого дядька в Албанію і про свою подорож написав спогади польською мовою»*. Спогади батька І. П. Крип'якевич планував опублікувати, проте щось цьому завадило і рукопис залишився в родинному архіві [36].

Також у фондах ІР НБУВ є листи І. П. Крип'якевича до літературознавця С. І. Маслова (у дописі йдеться про новий підручник під редакцією останнього «Нарис історії української літератури» [37]) та до історика й археолога М. Ю. Брайчевського (стосовно його монографії «Біля джерел слов'янської державності» [38]).

Приватний епістолярій академіка представлений сімома листами його дружини Марії Йосипівни (28.08.1895–06.02.1967), доньки церковного художника, з якою він побрався 15 липня 1913 року в с. Кудирявці (нині – Бузький р-н Львівської обл.), та двома листами рідної сестри Марії Йосипівни – Савини Йосипівни Сидорович (05.05.1895–25.11.1972), наукової співробітниці, завідуючої фондами Музею етнографії АН УРСР у Львові [39, 40]. Ці листи, виявлені наприкінці 1990-х років серед архівних діловодних документів відділу стародруків НБУВ тогочасною завідуючою відділом Г. І. Ковальчук [41], надають інформацію про складний період життя родини в голодний повоєнний час, коли І. П. Крип'якевич зазнав переслідувань через звинувачення в українському буржуазному націоналізмі та разом з іншими львівськими науковцями був депортований до Києва, лишивши в місті Лева дружину з тяжкохворим сином.

Наукова новизна дослідження полягає у введенні до наукового обігу архівних документів, що доповнюють відомості про життя, діяльність і творчість академіка І. П. Крип'якевича, а також про родину вченого.

Висновки. Архівна спадщина І. П. Крип'якевича, що зберігається в різних фондах ІР НБУВ, має потужний інформаційний потенціал для поглиблення студій щодо життєвого та творчого шляху цього відомого українського діяча – учня І. Я. Франка та М. С. Грушевського; члена, голови та співзасновника багатьох комісій, редактора томів «Записок» Історичної секції НТШ; дійсного члена НТШ та Науково-дослідної кафедри історії України ВУАН; члена Комісії Західної України та Археологічної комісії ВУАН; постійного позаштатного співробітника Постійної комісії для складання біографічного словника діячів України ВУАН; автора наукових праць та підручників з історії міст і сіл, культури, військової справи, освіти, географії та етнографії; знавця Княжої доби, Козаччини, минулого Львова, Холмщини, Гуцульщини та Галичини; фахівця зі спеціальних історичних дисциплін – історіографії, джерелознавства, археології, дипломатики, палеографії, сфрагістики, прапорознавства, бібліографії, книго- та бібліотекознавства.

Особові архівні фонди академіка І. П. Крип'якевича також зберігаються у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені Василя Стефаника та в Центральному державному архіві України в м. Львові (ф. 357). Ім'я вченого присвоєне Інституту українознавства НАН України (1993).

У 2017 році у Львівській національній науковій бібліотеці імені Василя Стефаника започатковано Музей Івана Крип'якевича, куди відома художниця декоративного текстилю, громадська діячка, невістка історика Олександра Артемівна Крип'якевич-Цегельська передала особисті речі вченого.

До ювілею академіка в 2021 році нами було здійснено віртуальну реконструкцію архівної спадщини І. П. Крип'якевича. Результати цього наукового дослідження репрезентовані на електронній документальній виставці «Архівна спадщина Івана Петровича Крип'якевича (1886–1967) у фондах Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (<http://nbuv.gov.ua/node/5457>).

Список використаних джерел

1. Заболотна І. Історіографія життя та наукової спадщини І. П. Крип'якевича // Історіографічні дослідження в Україні. 2007. Т. 17. С. 201–217. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/54639> (дата звернення 12.01.2021).
2. Крип'якевич І. Спогади (автобіографія) // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність : зб. наук. праць. 2001. Вип. 8. С. 105–117.
3. Ковальчук Г. І. П. Крип'якевич – завідувач відділу стародруків БАН УРСР // Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: зб. наук. праць. 2001. Вип. 8. С. 801–802.
4. Архів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Оп. 2-л. Спр. 1-а.
5. Там само. Оп. 1. Спр. 643.
6. Там само. Спр. 682.
7. Там само. Спр. 684.
8. Там само. Спр. 700.
9. Там само. Спр. 681.
10. Там само. Спр. 687.
11. Інститут рукопису Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі – ІР НБУВ). Ф. Х. Од. зб. 15024. Арк. 1–15.
12. Там само. Од. зб. 15137. Арк. 1–2.
13. Там само. Од. зб. 15298. Арк. 1–99.
14. Там само. Од. зб. 17584. Арк. 1–42.
15. Там само. Од. зб. 17585. Арк. 1–9.
16. Там само. Од. зб. 17586. Арк. 1–3.
17. Там само. Од. зб. 17588. Арк. 1–9.
18. Там само. Од. зб. 17590. Арк. 1–29.
19. Там само. Од. зб. 17591. Арк. 1–3.
20. Там само. Од. зб. 17594. Арк. 1–3.
21. Там само. Од. зб. 17598. Арк. 1–89.
22. Там само. Од. зб. 17600. Арк. 1–26.
23. Там само. Ф. 47. Од. зб. 324. Арк. 158.
24. Там само. Ф. Х. Од. зб. 17589. Арк. 1–3.
25. Там само. Од. зб. 17595. Арк. 1–7.
26. Там само. Од. зб. 17597. Арк. 1–7.

27. Там само. Ф. 47. Од. зб. 328. Арк. 54.
28. Там само. Ф. 260. Од. зб. 1366. Арк. 1–62.
29. Там само. Ф. X. Од. зб. 5325–5334, 5335–5342, 5376.
30. Там само. Од. зб. 5326.
31. Там само. Од. зб. 5340.
32. Там само. Од. зб. 5336.
33. Там само. Од. зб. 5337.
34. Там само. Од. зб. 5338.
35. Там само. Од. зб. 5339.
36. Там само. Ф. 285. Од. зб. 4782.
37. Там само. Ф. 33. Од. зб. 5780, 5781.
38. Там само. Ф. 320. Од. зб. 1808–1811; Ф. 260. Од. зб. 954.
39. Там само. Ф. III. Од. зб. 72259–72260.
40. Там само. Од. зб. 72261–72267.
41. Ковальчук Г. І. «Київські» листи до І. П. Крип'якевича (осінь 1947 р.) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2016. Вип. 28. С. 450–453.

Larysa Harbar,
Candidate of Historical Sciences (Ph. D. in History),
Senior Researcher of Department of Manuscript Heritage Fonds
of Institute of Manuscript,
Vernadsky National Library of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
ORCID 0000-0001-9733-2682
e-mail: garbarlv@ukr.net

**Archival heritage of Ivan Krypiakovich
in fonds of Institute of Manuscript
of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine**

The aim of the paper: representation of the composition and content of documents of the archival heritage of the scientist and organizer of science Ivan Petrovych Krypiakovich (1886–1967), which are part of various fonds of the Institute of Manuscript of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. The **research methodology** consists in the application of historical-typological, historical-chronological, historical-systemic methods. The specified methodological approach makes it possible to determine the type of documents of I. P. Krypiakovich in the archive fonds of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine and their informational

potential for displaying the scientific biography of the scientist. The **scientific novelty** of the study consists in the introduction into scientific circulation of archival documents that supplement information about the life, activity and work of Academician I. P. Krypiakevych, as well as about the scientist's family. **Conclusions.** The article considers and provides a description of the composition and content of Academician I. P. Krypiakevych's documents scattered among various fonds, which we conditionally systematized according to the thematic and species principle into the following groups: scientific works of the scientist (articles and reviews); correspondence, in particular letters from I. P. Krypiakevych to the head of the Permanent Commission for Compiling a Biographical Dictionary of Ukrainian Figures M. M. Mohylianskyi for 1927–1929, as well as letters to S. I. Maslov, P. M. Popov, M. Yu. Braichevskyi, etc.; autobiographical documents and documents related to the activity of the scientist as the head of the department of old prints of the Library of the Academy of Sciences of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in 1947–1948. The informational potential of the documents of the scientific heritage of the scientist for the formation and development of a number of auxiliary historical disciplines and the study of the history of Ukrainian science is also determined.

Key words: Ivan Petrovych Krypiakevych, Institute of Manuscript of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, archival heritage.

*Стаття підготовлена 23 березня 2022 року;
подана до друку 5 квітня 2022 року.*